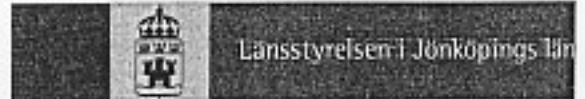


L 2057

BESLUT

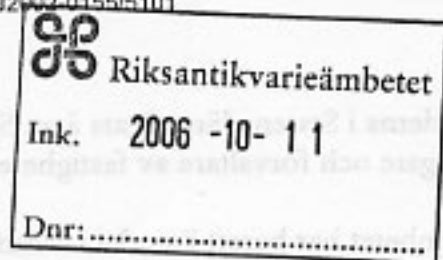
Datum 2006-09-28
Beteckning 432-10504-1999
Ert datum
Er beteckning
J2002-0155/5101



Sida 1/5

Jernhusen AB
c/o Lennart Sämrwald
Box 1025
405 21 GÖTEBORG

M022 (kommunikationsvägen)
A326 (lokstall)



Mattias Sörensen
Miljö- och
samhällsbyggnadsavdelningen
036-39 50 00

Postadress 551 86 Jönköping
Besöksadress Hamngatan 4
Tfn 036-39 50 00
Fax 036-12 15 58
E-post lansstyrelsen@f.lst.se
www.f.lst.se
Plusgiro 6 88 06-9
Bankgiro 5206-5877

Byggnadsminnesförklaring av Nässjö 13:5, lokstallsbyggnad från 1911 med tillbyggnader (ångcentral och vattentorn) samt tillhörande vändskiva, Nässjö kommun, Jönköpings län

Beslut

Länsstyrelsen förklarar med stöd av 3 kap. 1 § lagen om kulturminnen m.m. (1988:950, KML) Nässjö 13:5, lokstallsbyggnad från 1911 med tillbyggnader (ångcentral och vattentorn) samt tillhörande vändskiva för byggnadsminne.

Länsstyrelsen meddelar enligt 3 kap. 2 § samma lag följande skyddsföreskrifter:

Skyddsområdet omfattar det område som markerats på bifogad karta (bilaga 1).

1. Lokstallsbyggnad 6 B och tillbyggnader (ångcentral och vattentorn) med tillhörande stommar och vändskiva D 20 markerade på bifogad situationsplan (bilaga 2) får inte rivas.

2. Byggnadernas exteriörer med tak, fasader, portar och fönster får inte byggas om, byggas till eller ändras så det kulturhistoriska värdet minskar.

3. Lokstallets interiörer med uppställningsspår, arbetsgravar, smedsässja, travers, stegar, sänkgrav och andra tekniska installationer för driften får inte rivas eller byggas om så att det kulturhistoriska värdet minskar.

4. Byggnaden skall underhållas så att den inte förfaller. Underhållet skall utformas på ett sådant sätt att det kulturhistoriska värdet inte minskar. Underhållet skall ske med material och metoder som är anpassade till byggnadsminnets egenart.

Bakgrund

Nässjö järnvägmuseum väckte den 27 september 1999 genom fråga om byggnadsminnesmärkning i rubricerade ärende. Då frågan om byggnadsminnesförklaring av Nässjö lokstall väcktes var de

2006-10-19 beslut
kopierat till KfH = BM req. [Signature]

aktuella byggnaderna i Statens Järnvägars ägo. Sedan den 1 januari 2001 är Jernhusen AB ägare och förvaltare av fastigheten.

Riksantikvarieämbetet har berett ärendet i samråd med Jernhusen AB och tagit fram förslag till skyddsföreskrifter. Ärendet överlämnades den 6 november 2003 till Länsstyrelsen i Jönköpings län för fullföljandet av byggnadsminnesförklaring. I samband med länsstyrelsens remiss till Nässjö kommun om byggnadsminnesförklaring av Nässjö lokstall med föreslagna skyddsföreskrifter föreslog kommunen att även den intilliggande expeditions- och överliggningsbyggnaden borde ingå i byggnadsminnet. Denna byggnad bedömdes inte ha samma kulturhistoriska kvaliteter som lokstallet och endast en exteriör byggnadsminnesförklaring har varit aktuell.

Banverkets industridivision i Nässjö aktualiserade vid möte, med Nässjö kommun och Länsstyrelsen, den 28 februari 2006 behovet av att bygga till befintlig tågverkstad. Banverket planerade att lägga tillbyggnaden där den nuvarande expeditions- och överliggningsbyggnaden är placerad.

Nässjö kommun meddelade i nytt remissvar, att man med hänsyn till vad som framkom vid mötet med Banverket den 28 februari 2006, kan acceptera att expeditions- och överliggningsbyggnaden ej ingår i byggnadsminnesförklaringen. Byggnadsminnets avgränsning har därefter gjorts sådan att en utökning av tågverkstadens lokalyta medges.

Skyddsföreskrifterna godkändes av Jernhusen AB den 16 maj 2006.

Historik

Nässjö är ett samhälle som är uppbyggt kring järnvägen. Den första järnvägen var Södra stambanan från Malmö till Falköping 1864. Nässjö blev snabbt därefter en järnvägsknut av betydande mått då flera banor anslöt till varandra här. År 1873 tillkom Nässjö-Oskarshamns järnväg, 1874 den begynnande Östra stambanan till Katrineholm, 1882 anslöt Halmstad-Nässjö järnväg och 1914 Sävsjöström-Nässjö järnväg. Redan 1864 uppfördes det första lokstallet vid bangårdens södra ände vid Runnerydssjöns strand.

Nässjö bangård expanderade kraftigt strax innan sekelskiftet 1900 och de befintliga lokstallarna låg i vägen för nödvändiga utvidgningar. År 1896 började en ny lokstation anläggas i bangårdens norra ände. Då elektrifieringen av Södra stambanan var klar 1933 minskade ångloktjänsten i Nässjö varför 8 platser i 1896 års stall var obehövliga och revs. 1983 revs resten av 1896 års lokstall.

År 1911 stod ett nytt rundstall klart med 6 platser och 20 m vändskiva färdigt strax öster om det gamla. Sammanbyggt med rundstallet fanns vattentorn och ångcentral. Stallet utökades samma år med 6 platser och 1918 tillkom ytterligare 3 platser något längre. Vändskivorna moderniserades med kullager 1921.

Idag hyrs stallplatserna i 1911 års lokstall ut till olika verksamheter med anknytning till järnvägsverksamhet, bl.a. Nässjö järnvägsmuseum.

1911 års lokstall är av rundstalls-/cirkeltyp uppbyggt kring en vändskiva med 20 m radie. Sammanbyggt i söder finns ett vattentorn och ångcentral. Grunden är utförd i huggen granit, liksom arbetsgravarnas sidor. Som väggmaterial har använts rödbrunt tegel murat i hel/halvstensskift. Taket är klätt med takpapp. Taket bärs upp av takstolar i stålkonstruktion, något som var ovanligt före första världskriget. Invändigt är väggarna putsade och målade grönt upp till ca 1.80 m från golvet, därutöver vita liksom innertaket. Samtliga stålkonstruktioner är grönmålade. Golvet är gjutet i betong. Invändigt har portarna gråblå ton. Utvändigt har portarna stående panel. Övre delen har smårutade fönster, idag igensatta på utsidan med hård träfiberskiva. I "svicklarna" mellan portarna och tegelpelarna finns SJ:s emblem med tre kronor i guld och blått.

Invändigt finns 15 stallplatser varav nr. 1-9 (från söder) har använts som driftsverkstad för både ånglok och ellok fram till 1970-talet. Sammanbyggt med stallplats 1 finns en större utbyggnad med vattentorn (cisternen bevarad) och ångcentral som idag är pannrum för SJ:s moderna lokverkstad från 1982. Dessutom finns här en smedsässa med lufthammare och smidesverkstad, gradsax och klippsax. Över platserna 1-9 löper på balkar under taket en 6 tons eldriven travers. Under spår 7-9 löper en s.k. sänkgrav med elektrisk driven sänkgravsdomkraft. Arbetsgravar har funnits för alla spåren men är idag borttagna under spår 12-15, även spåren är borttagna här. Platserna 13-15 är längre än de övriga. Dessa platser var avsedda att rymma SJ:s största ånglok, litt F, som var stationerade i Nässjö.

Vändskivan tillkom samtidigt med stallet och var en av de tidiga 20 m vändskivorna i landet. År 1921 försågs den med kullager och fick troligen eldrift samtidigt. Eldriften fungerar än i dag med ett kontaktorstativ med 6 körlägen i varje riktning. Låsningen av skivan sker mekaniskt med en separat manöverspak i varje ände. Gropen under vändskivan är överdäckad med trä på stålkonsoleer från vändskivebalken.

Nässjö bangård blev elektrifierad 1932 och i samband med detta anordnades elledningarna över vändskivan i form av en "sol" som fördelar kontaktledningen till de olika spåren runt skivan.

Motivering

Enligt 3 kap. 1 § lagen om kulturminnen m.m. (1988:950, KML) får en byggnad som är synnerligen märklig genom sitt kulturhistoriska värde eller som ingår i ett kulturhistoriskt synnerligen märkligt bebyggelseområde förklaras som byggnadsminne av Länsstyrelsen.

Nässjö är ett samhälle som är uppbyggt kring järnvägen. Då orten har varit järnvägsknut sedan 1873 har här funnits anläggningar för maskintjänsten, dvs. lokstallar och vändskivor m.m.. Järnvägen har hela tiden varit under utveckling, från ångkraft till elkraft, mot högre hastigheter och tyngre tåg.

Under hela perioden har det funnits behov av underhåll och service för de dragande fordonen.

Tiden från 1911 till våra dagar har speglat lokstallets utveckling på fordonssidan och har försetts med ny utrustning i både stall och verkstadsdel. Intressant är att notera att den nya utrustningen mycket sällan har ersatt den gamla utan installerats sida vid sida med den.

Flera rundstall finns kvar i landet – i varierande storlek från 1-25 platser. Nässjö lokstall med sina 15 platser är ett av de större i Sverige och torde vara det enda kvarvarande i större storlek som är så komplett. En mycket stor del av verkstadsutrustningen är bevarad.

Byggnadsminnets skyddsbestämmelser syftar främst till att bevara lokstallsbyggnaden med tillhörande vändskiva, såväl den arkitektoniskt mycket vackra fasadtegelarkitekturen med stallportar i trä och glas, som de mycket välbevarade interiörerna. Det huvudsakliga motivet till byggnadsminnesskyddet är att lokstallet funktionsmässigt och arkitektoniskt utgör en synnerligen välbevarad kulturmiljö med flera installationer i funktion från ångloksepoken och även med tillägg från den tidiga elloksepoken. Lokstallet är idag en av allt färre rundstallar som finns kvar och erbjuder dessutom genom sina bevarade inredningar och tekniska utrustning en unik möjlighet att uppleva en kulturhistorisk miljö i en riktig klassisk lokverkstad från förra hälften av 1900-talet. Skyddet omfattar därför även interiören.

Länsstyrelsen anser att lokstallet med vändskiva och tillbyggnader har ett stort kulturhistoriskt värde. Anläggningen bedöms därför som synnerligen märklig enligt ovan angivna lagrum. Det finns skäl att förklara anläggningen som byggnadsminne.

Enligt 3 kap. 2 § skall Länsstyrelsen när en byggnad förklaras för byggnadsminne genom skyddsbestämmelser ange på vilket sätt byggnaden skall vårdas och underhållas samt i vilka avseenden den inte får förändras.

Ägare och innehavare av särskild rätt till fastighet har enligt 3 kap. 10 § KML rätt till ersättning av staten om skyddsföreskrifterna:

1. Utgör hinder för rivning av byggnad och skadan därav är betydande i förhållande till värdet av berörd del av fastigheten eller
2. På annat sätt innebär att pågående markanvändning avsevärt försvåras inom berörd del av fastigheten

Medför skyddsföreskrifterna att synnerligen men uppkommer vid användningen av byggnaden är staten skyldig att lösa fastigheten om ägaren begär det.

För anläggningens bevarande skall det av Länsstyrelsen den 30 mars 2006 upprättade förslaget till skyddsföreskrifter gälla. Länsstyrelsen bedömer att skyddsföreskrifterna inte medför ersättningsskyldighet gentemot ägare eller innehavare av särskild rätt. Skyddsföreskrifterna kan heller inte medföra att synnerligt men uppkommer vid användningen av byggnaden.

Hur man överklagar

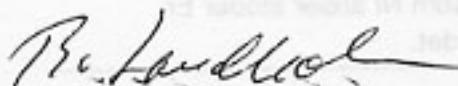
Detta beslut kan överklagas hos Länsrätten i Jönköpings län genom **skrivelse till Länsstyrelsen** (se bilaga 3, formulär 26).

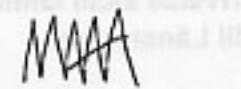
Upplysningar

Länsstyrelsen lämnar råd och anvisningar i fråga om underhållet av byggnaden och dess vård.

Om det finns särskilda skäl får Länsstyrelsen enligt 3 kap. 14 § KML lämna tillstånd till att byggnadsminnet ändras i strid mot skyddsföreskrifterna. Ansökan om ändring prövas av Länsstyrelsen.

I den slutliga handläggningen av detta ärende, i vilket länsråd Bo Landholm beslutat och antikvarie Mattias Sörensen varit föredragande, har även avdelningschef Bengt Josefsson, länsantikvarie Tomas Areslätt och biträdande länsarkitekt Niklas Aronsson deltagit.


Bo Landholm


Mattias Sörensen

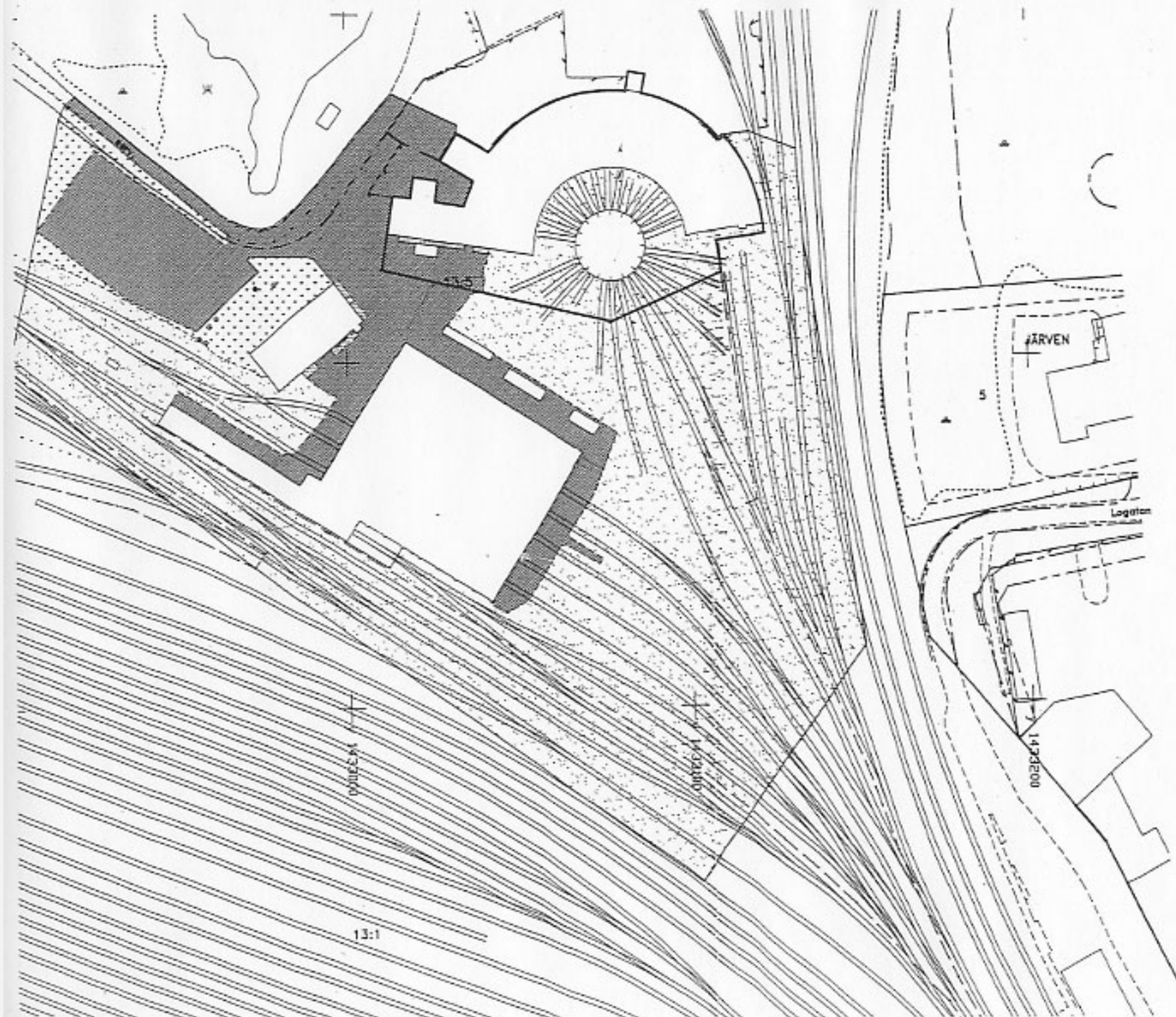
Bilaga 1 Skyddsområdets utsträckning
Bilaga 2 Situationsplan. Markerad byggnad BM
Bilaga 3 Formulär 26





Utskr.delg. + bilaga 1-2

Kopia till:

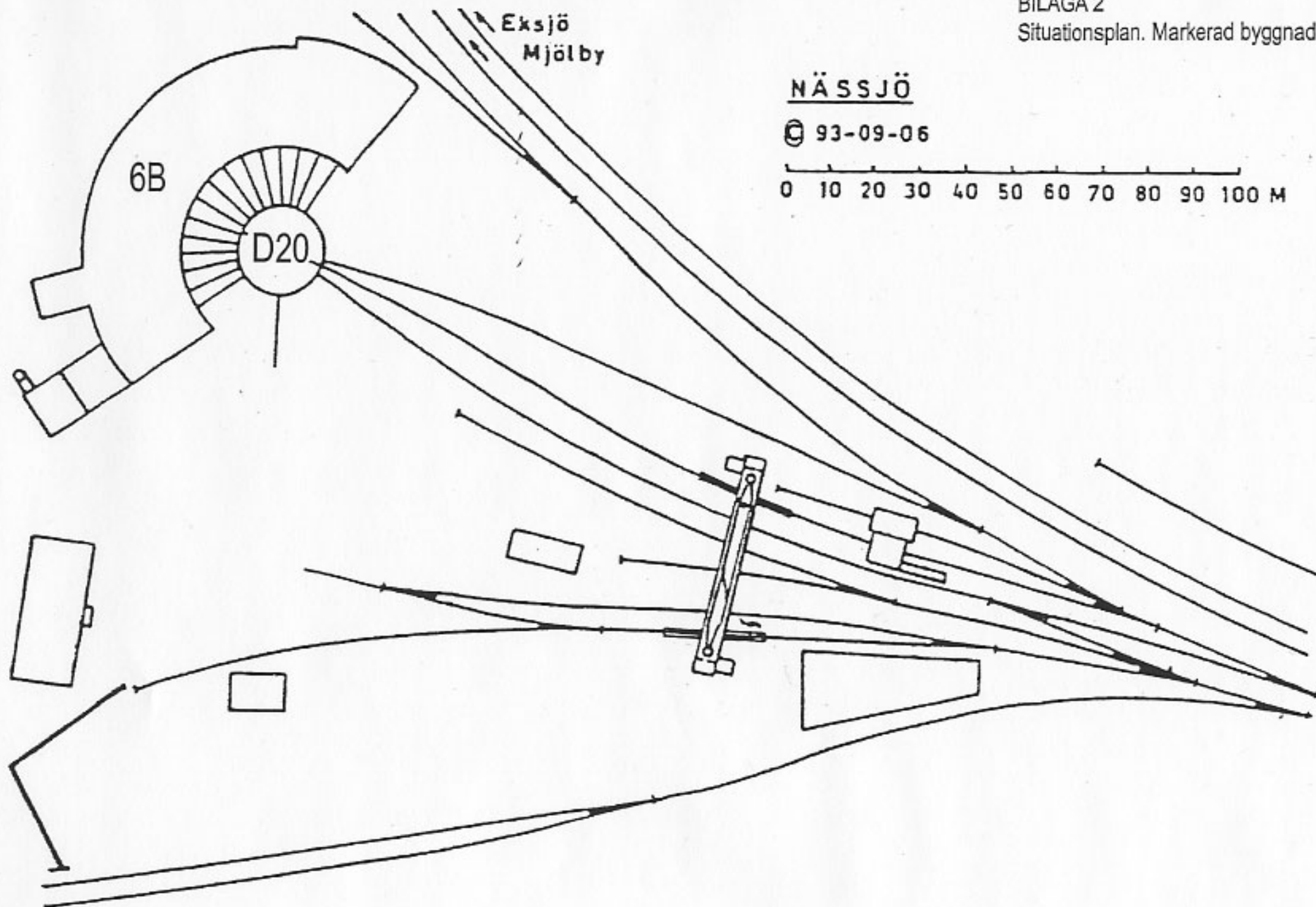
Inskrivningsmyndigheten, Jönköpings län, 575 82 Eksjö, laga kraftbevis +bil.
Riksantikvarieämbetet, Box 5405, 114 84 Stockholm +bil.
Jönköpings läns museum, Kulturmiljö bebyggelse +bil.
Nässjö kommun +bil.
Nässjö järnvägsmuseum, c/o Henrik Reuterahl, Box 7, 571 21 Nässjö +bil.
Rättsavdelningen
Diariet
BM-pärm

BILAGA 1
Skyddsområdes utsträckning



-  Yta asf
-  Yta gru
-  Yta grä
-  Yta rab

NÄSSJÖ KOMMUN
 Mättningskontoret
 Ort: Nässjö
 Område: NÄSSJÖ 13:5
 Skala: 1:1000
 Datum: 2004-09-21 Sign: MKES
 Koordinatsystem: RT06 2.5 gon V
 Höjdsystem: RH70





Postadress 551 86 Jönköping
Besöksadress Hamngatan 4
Tfn 036-39 50 00
Fax 036-12 15 58
E-post lansstyrelsen@f.lst.se
www.f.lst.se
Postgiro/bankgiro 3 51 76-7

HUR MAN ÖVERKLAGAR HOS LÄNSRÄTTEN

VEM SKALL PRÖVA ÖVERKLAGANDET	Länsstyrelsens beslut kan skriftligen överklagas hos Länsrätten.
HUR MAN UTFORMAR ÖVERKLAGANDET	<p>I skrivelse skall Ni</p> <ul style="list-style-type: none">• tala om vilket beslut Ni överklagar, t.ex. genom att ange ärendets nummer (diarienumret) och dag för beslutet• redogöra för varför Ni anser att Länsstyrelsens beslut är felaktigt• redogöra för hur Ni anser att beslutet ska ändras. <p>Ni kan givetvis anlita ombud att sköta överklagandet åt Er.</p> <p>Behöver Ni veta mer om hur Ni skall gå till väga, så ring eller skriv till Länsstyrelsen.</p>
ÖVRIGA HANDLINGAR	Om Ni har handlingar eller annat som Ni anser stöder Er ståndpunkt, så bör Ni skicka med det.
VAR INLÄMNAS ÖVERKLAGANDET	<p>Er skrivelse skall lämnas/skickas till Länsstyrelsen och inte till Länsrätten.</p> <p>Länsstyrelsens adress och telefonnummer finner Ni upp till höger på denna sida.</p>
SENASTE DATUM FÖR ÖVERKLAGANDET	<p>Länsstyrelsen måste ha fått Er skrivelse inom tre veckor från den dag då Ni fick del av beslutet, annars kan Ert överklagande inte prövas.</p> <p>Om klaganden är en part som företräder det allmänna (obs. bl.a. kommunala nämnder) skall överklagandet dock ha kommit in inom tre veckor från den dag då beslutet meddelades (beslutsdagen).</p>
UNDERTECKNA ÖVERKLAGANDET	Ni skall underteckna skrivelsen och förtydliga namnteckningen. Uppge person-/organisationsnummer, yrke, postadress och telefonnummer till bostaden samt adress och telefonnummer till arbetsplatsen och ev. annan plats där Ni är anträffbar.